

Ograniczenie handlu w niedzielę

20 lat Fundacji CBOS 1997–2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

CBOS ZREALIZOWAŁ

836

badania

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735

komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600

ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000

respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Od jakiegoś czasu trwają prace nad ograniczeniem handlu w niedzielę. W zeszłym roku złożony został w Sejmie – przez Komitet Inicjatywy Ustawodawczej, w skład którego wchodzi m.in. „Solidarność” – obywatelski projekt ustawy całkowicie zakazującej handlu w niedzielę, ale z pewnymi odstępstwami. Otwarte mogłyby być sklepy, w których klientów obsługuje właściciel, a także m.in. takie punkty handlowe, jak: stacje benzynowe, apteki, sklepy w szpitalach, kawiarnie, kwaciarnie. Zakaz nie obejmowałby również niedziel przedświątecznych. Sejmowa Komisja ds. Polityki Społecznej i Rodziny wprowadziła do projektu liczne poprawki, nie tylko zwiększając liczbę miejsc, w których można by tego dnia prowadzić sprzedaż, ale także, przede wszystkim, dzieląc niedzielę na handlowe i wolne. W nowym ujęciu zakaz handlu obowiązywałby mniej więcej w co drugą niedzielę miesiąca – w drugą i czwartą sklepy działałyby normalnie. Zmiany te spotkały się z krytyką autorów pierwotnego projektu. Ponadto w dyskusji nad ograniczeniem handlu w niedzielę pojawił się pomysł skrócenia godzin otwarcia sklepów zamiast ich całkowitego zamykania. O stosunek do powyższych rozwiązań zapytaliśmy Polaków w listopadowym sondażu¹.

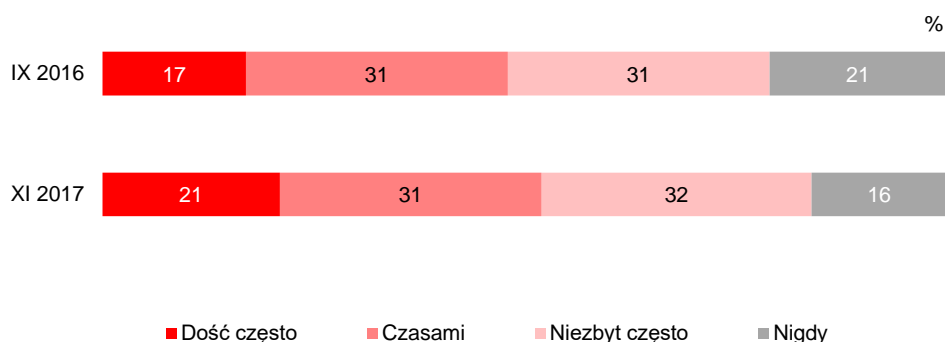
DZIEŃ ZAKUPÓW, DZIEŃ PRACY

W niedzielę robi zakupy ponad połowa Polaków (52%), w tym jedna piąta (21%) często, a jedna trzecia (31%) czasami. W stosunku do pomiaru z września ubiegłego roku minimalnie zwiększyła się grupa osób deklarujących częste zakupy w niedzielę (wzrost o 4 punkty procentowe), natomiast ubyło tych, które nigdy ich nie robią tego dnia (spadek z 21% do 16%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (330) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face to face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 2–12 listopada 2017 roku na liczącej 1016 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

CBOS

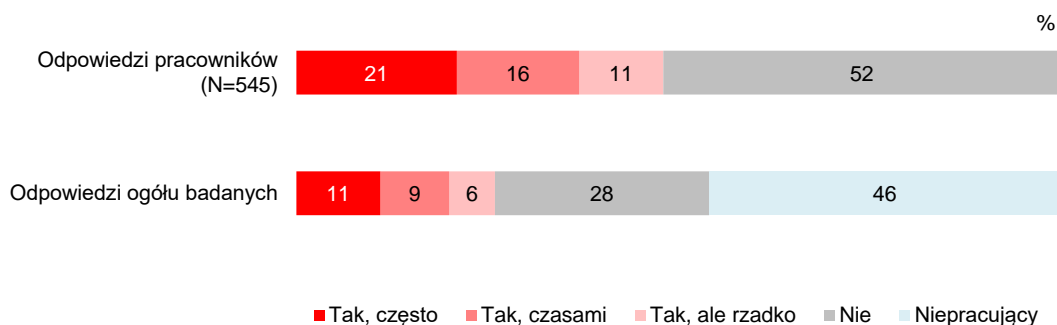
RYS. 1. Jak często bywają takie sytuacje, że robi Pan(i) zakupy w niedzielę?

Do pracy w niedzielę zdarza się chodzić niemal połowie pracujących (48%, czyli jednej czwartej ogółu badanych) – jednej piątej (21%) często, jednej szóstej (16%) czasami, a jednej dziewiątej (11%) rzadko.

CBOS

RYS. 2. Czy zdarza się Panu(i) chodzić do pracy w niedzielę?

W niedzielę najrzadziej robią zakupy badani, którym nie zdarza się tego dnia chodzić do pracy (choć, ogólnie rzecz biorąc, są aktywni zawodowo), natomiast najczęściej – ci, którzy zadeklarowali, że czasami pracują w niedzielę.

TABELA 1

Czy zdarza się Panu(i) chodzić do pracy w niedzielę?	Jak często bywają takie sytuacje, że robi Pan(i) zakupy w niedzielę?			
	Dość często	Czasami	Niezbyt często	Nigdy
	w procentach			
Tak, często	36	27	33	4
Tak, czasami	33	40	23	3
Tak, ale rzadko	27	37	32	3
Nie	25	28	37	11

Zakupy w niedzielę relatywnie często robią młodszy respondenci (poniżej 45 roku życia), mieszkańcy największych miast, osoby z wyższym wykształceniem, kadra kierownicza i specjaliści, pracownicy administracyjno-biurowi, robotnicy, prywatni przedsiębiorcy, badani z gospodarstw domowych o najwyższych i najniższych dochodach *per capita*, respondenci nieuczestniczący w praktykach religijnych lub biorący w nich udział sporadycznie. Z kolei rzadziej niż inni odwiedzają sklepy tego dnia starsi ankietowani (mający co najmniej 55 lat), najslabiej wykształceni, znajdujący się w złej sytuacji materialnej oraz zaangażowani w praktyki religijne, zwłaszcza zaś praktykujący kilka razy w tygodniu. Do pracy w niedzielę najczęściej chodzą przede wszystkim badani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym, pracownicy usług, technicy i średni personel, rolnicy oraz ankietowani o najniższych dochodach *per capita*.

TABELA 2

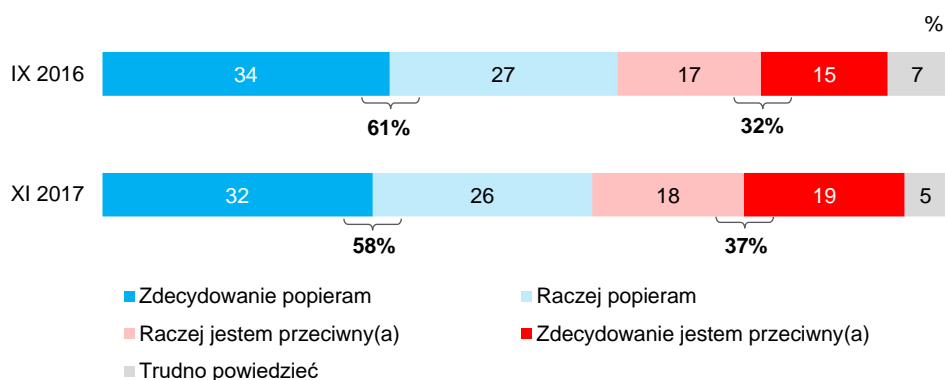
		Robiący zakupy w niedzielę często lub czasami	Chodzący do pracy w niedzielę (N=545)
		w procentach	
Ogółem		52	48
Wiek	18–24 lata	60	50
	25–34	66	42
	35–44	61	49
	45–54	55	52
	55–64	41	48
	65 lat i więcej	34	57
Miejsce zamieszkania	Wieś	49	52
	Miasto do 19 999	52	47
	20 000 – 99 999	54	38
	100 000 – 499 999	54	52
	500 000 i więcej mieszkańców	57	47
Wykształcenie	Podstawowe lub gimnazjalne	42	77
	Zasadnicze zawodowe	47	49
	Średnie	54	49
	Wyższe	60	41
Grupa zawodowa	Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	67	42
	Średni personel, technicy	54	64
	Pracownicy administracyjno-biurowi	67	21
	Pracownicy usług	56	70
	Robotnicy wykwalifikowani	58	50
	Robotnicy niewykwalifikowani	57	47
	Rolnicy	45	61
	Pracujący na własny rachunek	62	55
Dochody na osobę	Do 649 zł	60	70
	Od 650 zł do 999 zł	51	58
	od 1000 zł do 1399 zł	47	42
	Od 1400 zł do 1999 zł	45	44
	2000 zł i więcej	58	47
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	43	57
	Średnie	49	51
	Dobre	54	46
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	35	57
	Raz w tygodniu	42	41
	1–2 razy w miesiącu	56	58
	Kilka razy w roku	62	47
	W ogóle nie uczestniczy	69	56

STOSUNEK DO OGRANICZENIA HANDLU W NIEDZIELĘ

Zakaz handlu w każdą niedzielę – nieobejmujący niedziel przedświątecznych, określonych typów sklepów i punktów, w których obsługuje właściciel – popiera niemal sześciu na dziesięciu badanych (58%, od ubiegłego roku spadek o 3 punkty procentowe), natomiast sprzeciw wobec tego wyraża blisko dwie piąte (37%, wzrost o 5 punktów). Jego mniej restrykcyjny wariant, który zakłada zakaz handlu w co drugą niedzielę (w drugą i czwartą sklepy byłyby otwarte), spotyka się z mniejszą aprobatą. Jednak również on ma więcej zwolenników (51%) niż przeciwników (43%).

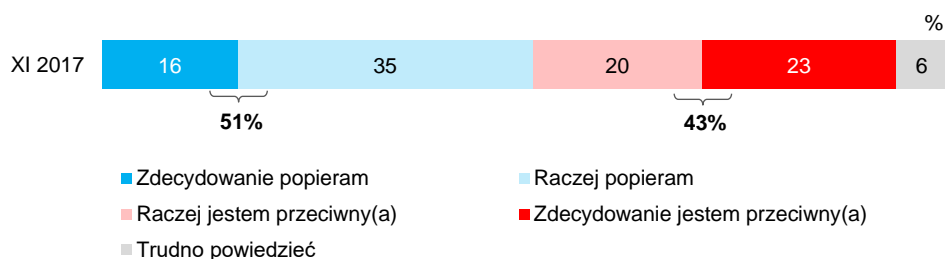
CBOS

RYS. 3. Jest projekt wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę. Otwarte mogłyby być tylko te sklepy, w których sprzedaje sam właściciel. Wyjątkiem mają być też m.in. stacje benzynowe, apteki, piekarnie, kwaciarnie. Niektóre niedziele – przedświąteczne – byłyby wyłączone spod zakazu. Czy popiera Pan(i) wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę na takich zasadach czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?

CBOS

RYS. 4. Rozważa się również wprowadzenie zakazu handlu, który obowiązywałby w mniej więcej co drugą niedzielę. W drugą i czwartą niedzielę każdego miesiąca sklepy działałyby normalnie. Czy popiera Pan(i) wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę na takich zasadach czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?

Stosunek do zakazu handlu w niedzielę jest w pewnym stopniu determinowany przez zwyczaje konsumenckie. Na ogół przeciwni mu są badani, którzy często robią zakupy tego dnia. Chętniej zaakceptowaliby oni wariant mniej restrykcyjny. Z kolei wśród niechodzących tego dnia do sklepu (lub chodzących sporadycznie) wyraźnie więcej zwolenników ma zakaz obejmujący wszystkie niedziele.

TABELA 3

Jak często bywają takie sytuacje, że robi Pan(i) zakupy w niedzielę?	Jest projekt wprowadzenia zakazu handlu w niedzielę. Otwarte mogłyby być tylko te sklepy, w których sprzedaje sam właściciel. Wyjątkiem mają być też m.in. stacje benzynowe, apteki, piekarnie, kwaciarnie. Niektóre niedziele – przedświąteczne – byłyby wyłączone spod zakazu. Czy popiera Pan(i) wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę na takich zasadach czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		
	Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Dość często	33	63	4
Czasami	57	38	5
Niezbyt często	68	28	5
Nigdy	71	20	9

TABELA 4

Jak często bywają takie sytuacje, że robi Pan(i) zakupy w niedzielę?	Rozważa się również wprowadzenie zakazu handlu, który obowiązywałby mniej więcej w co drugą niedzielę. W drugą i czwartą niedzielę każdego miesiąca sklepy działałyby normalnie. Czy popiera Pan(i) wprowadzenie zakazu handlu w niedzielę na takich zasadach czy też jest Pan(i) temu przeciwny(a)?		
	Popieram	Jestem przeciwny(a)	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Dość często	38	58	4
Czasami	53	41	6
Niezbyt często	56	39	6
Nigdy	55	36	8

Relatywnie wysokie poparcie dla zakazu handlu obejmującego wszystkie niedziele obserwujemy wśród pracowników usług. Ich opinie o drugim rozwiązaniu nie odbiegają znacząco od przeciętnych. Można dodać, że wśród pracowników usług chodzących do pracy w niedzielę poziom aprobaty ograniczenia handlu tego dnia jest wyższy niż wśród tych, którzy w niedzielę nie pracują; dotyczy to rozwiązania zarówno bardziej restrykcyjnego (76% wobec 69%), jak i mniej restrykcyjnego (59% wobec 47%). Na marginesie warto powiedzieć, że więcej zwolenników ograniczenia handlu w niedzielę jest wśród osób niepracujących tego dnia niż wśród pozostałych pracowników (odpowiednio: 63% wobec 55% i 54% wobec 48%). Jeśli chodzi o pozostałe grupy zawodowe, to ograniczenie handlu obejmujące wszystkie niedziele zauważalnie częściej niż przeciętnie popierają także technicy i średni personel, natomiast pod względem sprzeciwu wobec obu projektów wyróżniają się prywatni przedsiębiorcy. Poza tym przychylny stosunek do zamknięcia sklepów tego dnia (zarówno w każdą, jak i w co drugą niedzielę) częściej niż inni deklarują badani w wieku 25–34 lata, mający wykształcenie zasadnicze zawodowe, uzyskujący najniższe dochody *per capita*, z kolei negatywny – mieszkańcy największych aglomeracji, a jeśli chodzi o rozwiązanie mniej restrykcyjne również osoby niezadowolone z własnej sytuacji materialnej. Na opinie w tej sprawie istotnie wpływają poglądy polityczne i preferencje partyjne oraz religijność. Sprzeciwowi wobec ograniczenia handlu w niedzielę sprzyjają lewicowe przekonania polityczne, zamiar głosowania na PO albo

Nowoczesną oraz nieuczestniczenie w praktykach religijnych lub sporadyczny w nich udział. Z kolei poparciem wyróżniają się na tle innych osoby identyfikujące się z prawicą, zwolennicy PiS i respondenci uczestniczący w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (a w przypadku zakazu dotyczącego wszystkich niedziel – również uczestniczący w nich raz w tygodniu). Można dodać, że o ile opinie zwolenników ugrupowania Kukiz'15 nie różnią się zasadniczo od przeciętnych w kwestii zakazu handlu w każdą niedzielę, o tyle rozwiązanie mniej restrykcyjne na ogół budzi ich dezaprobatę.

TABELA 5

		Stosunek do zakazu handlu*:			
		w każdą niedzielę		w co drugą niedzielę	
		Poparcie	Sprzeciw	Poparcie	Sprzeciw
		w procentach			
Ogółem		58	37	51	43
Wiek	18–24 lata	56	41	54	38
	25–34	66	30	57	39
	35–44	54	40	45	46
	45–54	58	38	51	45
	55–64	55	40	48	46
	65 lat i więcej	57	37	51	42
Miejsce zamieszkania	Wieś	61	35	54	40
	Miasto do 19 999	60	36	54	41
	20 000 – 99 999	55	40	51	42
	100 000 – 499 999	58	37	50	46
	500 000 i więcej mieszkańców	45	43	35	58
Wykształcenie	Podstawowe lub gimnazjalne	60	32	52	42
	Zasadnicze zawodowe	64	33	60	34
	Średnie	54	42	47	47
	Wyższe	54	39	46	49
Grupa zawodowa	Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	55	36	49	42
	Średni personel, technicy	65	32	47	50
	Pracownicy administracyjno-biurowi	59	35	55	43
	Pracownicy usług	74	24	55	43
	Robotnicy wykwalifikowani	63	33	56	35
	Robotnicy niewykwalifikowani	59	35	56	33
	Rolnicy	58	37	46	45
	Pracujący na własny rachunek	42	51	39	61
Dochody na osobę	Do 649 zł	63	33	62	37
	Od 650 zł do 999 zł	61	34	47	49
	od 1000 zł do 1399 zł	61	32	52	42
	Od 1400 zł do 1999 zł	59	36	51	40
	2000 zł i więcej	56	40	52	44
Ocena własnych warunków materialnych	Złe	58	36	44	52
	Średnie	54	41	52	42
	Dobre	61	35	51	43
Poglądy polityczne	Lewicowe	38	58	38	59
	Centrowe	53	42	49	45
	Prawicowe	72	23	57	39
Potencjalne elektoraty	PiS (wraz z SP i PR)	75	22	60	37
	PO	38	56	27	65
	Kukiz'15	55	43	42	58
	Nowoczesna Ryszarda Petru	41	49	37	57
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	74	22	59	37
	Raz w tygodniu	70	26	56	38
	1–2 razy w miesiącu	51	39	60	34
	Kilka razy w roku	43	50	39	56
	W ogóle nie uczestniczy	42	55	39	55

* Pominęto „trudno powiedzieć”

W toku dyskusji nad zakazem handlu w niedzielę nieformalnie pojawił się jeszcze pomysł skrócenia w tym dniu czasu pracy sklepów. Okazuje się, że to rozwiązanie postrzegane jest jako najlepsze częściej (34%) niż zakaz handlu obowiązujący w każdą (29%) i co drugą niedzielę miesiąca (18%). Blisko jedna siódma badanych (15%) uważa, że żadne z tych trzech ograniczeń nie jest dobre.

CBOS

RYS. 5. Zamiast zakazu handlu w niedzielę można skrócić godziny otwarcia sklepów tego dnia. Mając do wyboru całkowity zakaz handlu w niedzielę, zakaz obowiązujący w co drugą niedzielę w miesiącu oraz skrócenie czasu pracy sklepów w niedzielę – które rozwiązanie określił(a)by Pan(i) jako najlepsze?

Ograniczenie handlu w niedzielę poprzez skrócenie czasu pracy sklepów wskazują jako najlepsze rozwiązanie głównie respondenci najmłodszy, najmniej wykształceni, robotnicy niewykwalifikowani, pracujący na własny rachunek, nieuczestniczący w praktykach religijnych lub biorący w nich udział 1–2 razy w miesiącu, deklarujący lewicowe poglądy polityczne i popierający Nowoczesną lub PO. Zakaz handlu w każdą niedzielę ma relatywnie najwięcej zwolenników wśród techników i średniego personelu, pracowników usług, respondentów uzyskujących niskie dochody *per capita* (od 650 zł do 999 zł), osób zaangażowanych w praktyki religijne, identyfikujących się z prawicą i zamierzających głosować na PiS. Pod względem przekonania, że żadne z trzech rozwiązań nie jest dobre, wyróżniają się ankietowani z największych aglomeracji miejskich, prywatni przedsiębiorcy, badani źle sytuowani, a także – podobnie jak w przypadku aprobaty ograniczenia godzinowego – osoby niezaangażowane w praktyki religijne i mające lewicowe poglądy polityczne. Elektorat Kukiz'15 w takim samym stopniu odrzuca wszystkie trzy pomysły na ograniczenie handlu w niedzielę, w jakim za najlepszą uważa tę regulację, dzięki której pracownicy sklepów mieliby wszystkie niedziele wolne.

TABELA 6

Potencjalne elektoraty	Zamiast zakazu handlu w niedzielę można skrócić godziny otwarcia sklepów tego dnia. Mając do wyboru całkowity zakaz handlu w niedzielę, zakaz obowiązujący w co drugą niedzielę w miesiącu oraz skrócenie czasu pracy sklepów w niedzielę – które rozwiązanie określił(a)by Pan(i) jako najlepsze?				
	Całkowity zakaz handlu w niedzielę	Zakaz handlu w co drugą niedzielę w miesiącu	Skrócenie czasu pracy sklepów w niedzielę	Żadne nie jest dobre	Trudno powiedzieć
	w procentach				
PiS (wraz z SP i PR)	41	24	23	10	2
Kukiz'15	31	12	22	31	5
Nowoczesna*	14	14	53	14	6
Platforma Obywatelska	22	9	42	21	6

* Uwaga – mała liczebność zwolenników tej partii w próbie

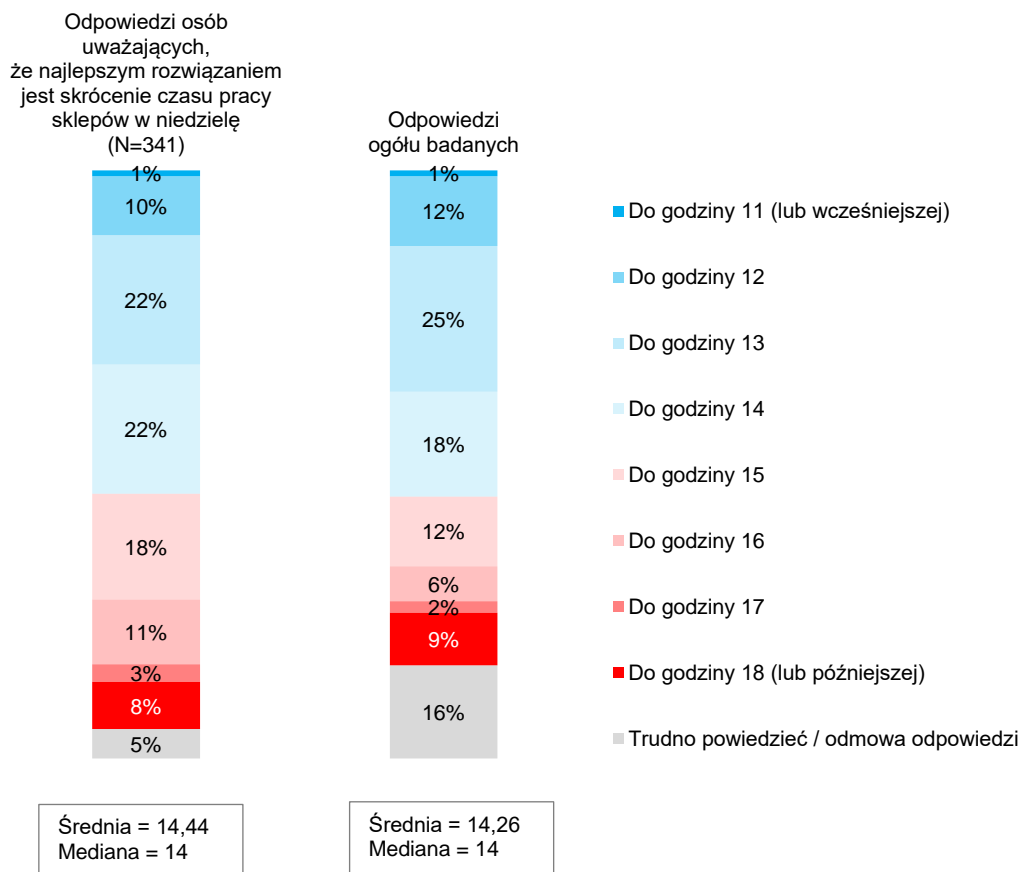
Ograniczenie handlu w niedzielę poprzez skrócenie godzin otwarcia sklepów jest częściej preferowane przez badanych, którzy w tym dniu chodzą na zakupy. Wśród pozostałych największe poparcie ma wprowadzenie całkowitego zakazu handlu w niedzielę.

TABELA 7

Jak często bywają takie sytuacje, że robi Pan(i) zakupy w niedzielę?	Zamiast zakazu handlu w niedzielę można skrócić godziny otwarcia sklepów tego dnia. Mając do wyboru całkowity zakaz handlu w niedzielę, zakaz obowiązujący w co drugą niedzielę w miesiącu oraz skrócenie czasu pracy sklepów w niedzielę – które rozwiązanie określił(a)by Pan(i) jako najlepsze?				
	Całkowity zakaz handlu w niedzielę	Zakaz handlu w co drugą niedzielę w miesiącu	Skrócenie czasu pracy sklepów w niedzielę	Żadne nie jest dobre	Trudno powiedzieć
	w procentach				
Dość często / czasami	19	18	41	19	3
Niezbyt często / nigdy	41	18	25	11	5

Jeśli sklepy miałyby w niedzielę krótszy czas pracy, to – jak wynika z deklaracji – powinny być czynne do godziny 14. O zamykaniu sklepów o godzinie 14 lub nawet wcześniej mówi w tym kontekście ponad połowa respondentów – zarówno tych, którzy to rozwiązanie uważają za najlepsze, jak i ogółu badanych.

RYS. 6. Gdyby ograniczyć czas pracy sklepów w niedzielę, to do której godziny powinny być one czynne?

Nieco dłuższy niż pozostali czas otwarcia sklepów w niedzielę postulują badani często robiący tego dnia zakupy. Można również dodać, że pracownicy usług, którym zdarza się pracować w niedzielę, tylko nieznacznie różnią się pod tym względem od pozostałych osób zatrudnionych w tym sektorze (średnie wynoszą odpowiednio: 14,00 i 14,28).

TABELA 8

Jak często bywają takie sytuacje, że robi Pan(i) zakupy w niedzielę?	Do której godziny powinny być czynne sklepy w niedzielę?
	Średnie
Dość często	14,82
Czasami	14,20
Niezbyt często	13,93
Nigdy	14,24

Polacy częściej opowiadają się za zakazem handlu w niedzielę, niż go kwestionują. Z większą aprobatą spotyka się pierwotny projekt, w myśl którego wszystkie niedziele, poza pewnymi odstępstwami, byłyby dla pracowników sklepów wolne, niż projekt po poprawkach podkomisji sejmowej, który zakłada zamykanie sklepów mniej więcej w co drugą niedzielę. Z uzyskanych deklaracji wynika, że największej grupie Polaków odpowiadałoby skrócenie godzin handlu w niedzielę. Gdyby miało ono wejść w życie, sklepy powinny być otwarte tego dnia do godziny 14.

Opracował

Michał Feliksiak